ՕՐԱԳԻՐ

ԹԻՒ 23

15 ԱՊՐԻԼ 1844

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա 15 Ապրիլ :

Մեծապատիւ Օսմանեան բարձրագոյն կառավարութիւնը՝ հասարակաց հանգստութեան վերաբերեալ պէտք եղած միջոցները [illegible] գործքի դրուելուն վրայ՝ մեծ խնամքով հոգ կտանի . որոնցմէ մէկն ալ [illegible] վրայ [illegible] զգուշութիւնն է , որպէս թէ չափաւոր գիներու մէջ պահուին . և որքան որ իր երկիրներուն հարկաւոր ըլլալ է , օտար երկիրներ չէ զրկուի . մանաւանդ այն [illegible] որ շատ հարկաւոր են , և անոնց հունձքն ալ նոյն տարին քիչ եղած ըլլան :

[illegible]

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

[illegible]

թարգման Գրիգոր աղային Նալբոեան , դէպ 'ի Աթէնքէ , ուր քիչ մը յառաջացեալ ժամանակ օդափոխութեան համար մնացած է ։

— Գաւազանցի կին վաճառականք , որ բաւական ժամանակէ հետէ քաղաքիս մէջ առեւտուր կ'ընէր , և վաճառականութեան յարգն ալ ունէր իր վրայ , զրկապարար ինչեալ շատ բոլթ մնանկացաւ ։ ըստ կարծեաց հաշուեհաշուեւ մերձ 450,000 դահեկանի ։ բայց մինչեւ ցայսօր չենք գիտեր թէ հարկերին որչափ կարող պիտի ըլլայ վճարելու իր պարտատէրներուն ։

— Վերջերս գնալը շաբաթ իրիկուն ասկաէ մարդասպանութիւն մը եղեր է ։ Հինաղ ազգէն երկու եղբայր շահաւոր գործքի մը համար կռուելնին զայրանալով , անոնցմէ մէկը քաշեց մէջքի դանակով զարկաւ իր եղբօրը սրտին , որ իսկոյն մեռաւ ։ Եղբայրասպանը փախաւ , բազմաթիւ գերդաստան մը ողբ և անմխիթար սգոյ մէջ թող տալով ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ապրիլ 9 ։

Օսմանեան խորհրդարանը՝ ինչպէս որ մեր օրագրոյն առաջին թիւով՝ ալ ծանուցինք , առեւտրի և մաքսի բարեկարգութեանց վրայ անդադար հոգ կը տանի ։ նաեւ Սուլթանի առեւտրական դաշնադրութեան վերանորոգութեան համար ալ կը պարապի կ'ըսեն ։

Անցեալ օր Մեծափառ Խորհրդակալը կէսօրէն երկու ժամ առաջ իր բոլոր պաշտօնակատարներով Թօփգաբուի պալատէն Պէյլէր Պէյի Կայսերական պալատը գնաց ։ ուր մինչեւ ձմեռ բնակելու կամքունի ։ Թէպէտ եղանակը նոյն օրը գէշ էր , բայց առաւօտեան փառաւոր հանդէսները զանց չառնուեցաւ ։ Պօսֆօրի մէջ եղած Օսմանեան նաւատորմիղը դրօշիւք զարդարուած էր ։ և ինչ ժամանակ Մեծափառ Սուլթանը այն տեղէն կանցնէր , ամէն մէկ նաւերէն 21 ական թնդանօթ արձակելով և նաւաստիներուն միաբերան կեցցէ Կայսր կանչելով կը բարեւէին ։

Այս պատճառաւ Կայսերական պալատը այսօր ընդունելութիւն ըլլալու է ։ Մեծ Եպարքոսն՝ Րէշիտ Փաշան և բոլոր Կայսերութեան մեծ պաշտօնատարները Մեծափառ Սուլթանին ներկայանալու , և ընծայները փոխելու համար իրենց յարգական շնորհաւորութիւնը մատուցանելու ։ այս պատճառաւ Բ. Դրան դիւանները ծանուցեցան այսօր ։ պաշտօնատարներուն և գործակալներուն մեծ մասն ալ իրենց ամառնային բնակարանները գնացին ։

— Նամիք Էֆէնտին Բարձր. Դրան Գաղղիոյ նախկին դեսպանը հասաւ այս տեղ ուրբաթ օր և երեկ մեծ Եպարքոսին և արտաքին գործոց պաշտօնատարին և Բ. Դրան ուրիշ գործակալներուն այցելութեան գնաց ։

— Մեծ փութով կաշխատին նաւարանին մէջ նաւատորմիղէն մէկ մասն պատրաստելու համար , որ քանի մը օրէն մեծ Ծովակալին հրամանատարութեամբ Արշիպեղագոսի և Օսմանեան ուրիշ նաւահանգիստները շրջելու է ։

— Հէրա անուն Անգղիոյ պատերազմական շոգենաւը ուրբաթ իրիկուն Սիրա քաղաքէն Անգղիոյ դեսպանին իր կառավարութեան ղրկած նամակները ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ

Ս. Պետրպուրգ 7 մարտ ։ Աստուծոյ կը հաւատանք թէ Մեծափառ Կայսրը և Կայսրուհին և Կայսերական գերդաստանին մեծ մասը մայիս ամսոյ վերջերը այս տեղէն Փօլոնիոյ քերմուկները երթալու են ։

Մեծափառ Նիկողայոս Կայսրը Վիեննա ալ երթալու է Օլկա մեծ Դքսուհւոյն Աւստրիոյ արքայազուն Ստեփանին հետ ամուսնութեան խնդիրը որոշելու համար ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստանէն մեր աշխարհական թղթակիցը՝ հետեւեալ տարօրինակ լուրը կը ծանուցանէ , որ քանի մը ամիս առաջ այն կողմը պատահեր է Եղեգնաձոր գաւառին մէջ որ հիմայ Դարալագեազ կամ Դարալակեզ կըսուի ։ Հեքիմին գեղացի Սարգիս անունով խոտհարողը՝ այն կողմի ամերիկ Ինկիւեցիի մը վրայ կախարդական գուշակութիւններ կընէ եղեր , Ինկիւեցին անունը ասոր Մինաս ուխտատեղի անուանելով ։ իբրեւ այն սուրբին շնորհութեամբը՝ մարդոց սրտին ծածուկ խորհուրդներ կիմանայ եղեր , և ապագայ յաջողութիւնը և ձախորդութիւնը կրնայ գուշակել , և մարդոց ցաւերուն՝ ինչ որ ըլլայ կարող է կատարելու ։ այս սուտ պատգամախօսը՝ ծածկարար այն կողմի գիւղերէն բաւական պարգեւներ դրամով մարդկացուցեր է որոնք և հաւատք ընծայելով՝ միամտաբար կըսէին ուխտագնացութիւն ընելու այն սուրբի եկեղեցւոյ սուտ պատգամախօսին ալ ընծաներ տանելով ։ և առովհետեւ այն սուրբին՝ իրաւցընէ երեւցեր ըլլալը ամենուն յայտնի էր , կը պատմէին խաբերայն իր խարդախութիւնը առաջ տանելու , բայց Հոգեւորական Կառավարութիւնը՝ որ բնաւ ամենայն աւելորդութեանց հոգ կը տանի առանց թաներուն , պէտք եղած հնարքները բանեցնելով ձեռք ձգեր է խաբերայն և բանտ է հներ ։ որ օրինաց դատաստանը ըլլալու և արժանաւոր պատիժը առնելու է ։

ՎՐԱՍՏԱՆ

Թիֆլիզէն ժամանակ գրածը լուրերը , եթէ Կովկասայի ապստամբ Լէզկիներէն բաւական անձինք՝ յանկարծ Դզար քաղաքին և անոր շրջակայ գիւղերուն վրայ յարձակելով շատ անգթութիւն և յափշտակութիւն ընելէն 'ի զատ այն տեղի Հայոց և Ասորոց ազգի բնակիչներէն ալ գերի վարեր են ։ Այս անգամոյ լուրը կը լսէ յայս կողմ և յայն կողմ Կովկասու Միքայէլ Կոմսը՝ իսկոյն հարկաւոր եղած պատրաստութիւնները գործքի կը դնէ , անոնց դէմ բաւական զօրք ղրկելով որոնց վրայ զօրապետ կը կարգէ Վօրմ ։ Գեներալ Մովսէս Երկայնաբազուկ Արղութեանց Մեհրաբեան Կնեազը ։ Այս երկու անձը քանի մը անգամ նոյն ապստամբ Լէզկիներուն հետ պատերազմելով , ամէն պատերազմի մէջ ալ շատ քաջութեամբ յաղթող կը հանդիսանայ ։ որուն բնաւ քաջութեան շատ գովութեամբ հրապարակուեցան Ռուսաստանի օրագիրներուն մէջ ։ Մեհապ Լէզկիները ինչ ատեն խոյս տալով կը ցրուին գետ 'ի լեռը թշնամիներուն դէմ , յանկարծ գալ-

---

կանաչ հագուստ կը հագնէր ։ գլխարկը՝ կօշիկը՝ պատմուճանը՝ ձեռնոցը՝ բաճկոնը՝ վարտիքը՝ գուլպաները՝ հողաթափները՝ փողպատը՝ ակնոցը՝ բոլորն ալ թէ իր վրան և թէ իր տանը մէջ կանաչ էին ։ իր անօթներուն ալ կանաչ էր , նոյնպէս և կարասեաց գոյնը ։ Կանաչ բանջարեղէն կամ պտուղներէն ուրիշ բան չէր ուտեր ։ երբեմն իր ընդարձակ պարտէզին մէջ ժամ կ'երթար ձեռքը կանաչ գաւազանով և կանաչ տեսով , և երբեմն ձիու վրայ կը հեծնար՝ որ կանաչ զարդարած և կանաչ համետեալ էր , անոր ետեւէն ալ կանաչներ հագած երկու ծառայ կերթային ։

Լիվըրբուլի մէջ առաջին կարգի վաճառականմը իր տանը մէջի ձայնաւոր զանգակին ձայնին չէր հանդուրժեր՝ և անտանելի էր իրեն համար , ինչ առեն սպասաւորմը պիտի կանչէր կամ ծառային պէտք կ'ունենար աշխատակից կարճակեր ։ այս տեսակ պատրաստական հրաւէրներ , միշտ իր գրասեղանին կամ գիշերային սեղանին վրայ պատրաստ ունէր ։

Սկովտիացիին մէկը իր եղբօրորդւոյն շատ գումար ձգեց կտակաւ , բայց այս պայմանաւ , թէ մինչեւ որ կտակ ընողին քիթը որ չէր սրբեր չի մաքրէ՝ չի փոխէ և գլխարկի չի դատապարտուի , մանկը չի 'որսի անոնց ։ Կտակ ընողին քիթը մինչեւ եօթը տարի եղաը ինչ առանց կառավարութեան կողմանէ կտակը բացին , անոր կարծուեցաւ մարմինը գերեզմանէն հանել՝ անոր փոխը ստուգելու համար ։ բայց երրորդ պայմանին՝ ամենեւին իրաւաբանական առարկութիւն չի կրցան գտնալ՝ անոր համար և ժառանգորդներուն ձեռքն ալ բանմը չանցաւ , որ շատ ցաւ եղաւ անոնց ։

Մէկ հարուստ վաճառականմըն ալ յիշատակենք , որ բոլոր իր ստացուածքը Դուրգէն անուն զորքը չգիտցող պարոնին պատրաստեց տալու այս պայմանաւ , որ պարտաւոր ըլլայ ամէն օր վաճառականաց ժողովը երթալու ։ և կէս 'օրը մէկ ժամ անցնելէն մինչեւ երկու ժամ՝ հոն այն տեղ ։ այս կանոնին՝ միայն ծանր հիւանդ եղած՝ ատենը բացառութիւն կրնար ըլլալ ։ Ժառանգորդը միայն մէկ օր մոռցեր և չգնաց նոյն տեղը , անոր համար բանմըն ալ չանցաւ ձեռքը ։ միայն կիրակի օրերն էր որ այս ժառանգորդը վայելեանին չափ յանցայնն հեռացաւ ։ և ձանձրահոգութիւն ընելն ալ արգելուած էր պայմանին մէջ ։

Շատ ժամանակ չէ , որ Լիոն քաղաքին մէջ պառաւ աղջիկմը մեռաւ 73 տարեկան , որ միայն ապրած էր բոլոր իր կեանքը անամուսին անցընելով ։ ծաղկահասակ ժամանակին գեղեցիկ և հարուստ ըլլալուն՝ կնութեան ուզողներ շատ կը լինէին , բայց և ոչ մէկին ալ հաճութիւն կուտար ։ Բոլոր իր ստացուածքը միայն իր սպասուհւոյն ազգականներուն կտակ ըրաւ , իր ազգականներուն բանմը թող չի տալով ։ և հանգամանքէն որ 100,000 լիրա սթերլին ունէր շատ մըղու , որ գանէ 40 տարեկան , և միշտ կատարեալ մաքրութեամբ հագնուած ըլլալ , որ իր վերջին բնակարանը եղեւնափայտ դագաղը վերցնին ։ ամենեւին մէկը չի ներկայացաւ այս պաշտօնը կատարելու ։ Պատուիրեր էր և մեծ խնջոյքմը ընել իր թաղման հանդէսին ներկայ եղողներուն , և չափաւոր գինի խմելնել անոնց ։ և կուզէր որ ամենափառութեան հոգը կէս վեց ժողովարան օրհնող իր գերեզմանին վրայ կարգեն ։ այս պատուէրը կատարուեցաւ գերեզմանին վրայ , վեց հնգետասնամեայ օրիորդաց քանի մը քայլովը ։ 1,200 էն աւելի բազմական կոչ յաջորդականութեամբ տեղանին ։ որոնցմէ 1,150 էն աւելին կերակուրէն առաջ գինովցած ըլլալ կը փախճանաղին բարեմաղթելով անոր խաղաղութեան համար ։

Տարօրինակ բաներ ընողներ ալ եղան՝ որ այս գիրքս մէջ պատմել կարգի մոլեգնութիւն կը ունէր թեկէն և գործք առաջ հասցրած էր ։ Անոնցմէ մէկը՝ Բոլոմա լորտն էր , որ այնչափ երկնցուցեր էր մօրուքը՝ որ մինչեւ գետին կը հասնէր , և հասարակութեան մէջ ամենուն ալ տեսարանելի էր ։ ժողովուրդը տեսարանի կը կարծէր ։ վասն զի

նուէրը մասնաւորին . բայց այն վերջը բանի տեղ չի դնելով , և միշտ իր զօրաց աւելին պահու չելլալով կը շարունակէ իր պատերազմը . և ինչ ատեն երկու կողմէն ալ պատերազմի կը սատարկուին , Չէչնաներ զօրքին քաջութիւն Լէզկիներ յարձակմամբ կը բնկերներն բաժանելով , Ռուսաց բանակին վրայ կը յարձակի . և ուզածին Սմէլ . զօրապետին համ նելով կը վիրաւորէ անոր ձին՝ բայց անձնաւ և ինքն ալ նոյն փախուստին մէջ հազիւ հազիւ կրցաւ Ռուսաց գերիներն :

Այս պատերազմէն ետքը կը սեպեն Լէզկիները որ անոնց պակաս տեղեկ յաղթութիւն , 24 հազար երդումներով խորհուրդ կընեն մէջերնին , թէ կամ մահուան կամ իրենց յաղթողը մեռցընեն . այս խորհրդով կը մտնեն Ռուսաց բանակին և ձայն կուտան թէ Ռոմկեր Միքայելին կուզենք ներկայանալ և հնազանդիլ . Քաջահաւ Միքայէլ կը հրամայէ որ առաջ զէնքերնին վար դնեն , և ետքը հրաման բերող ներկայանալու . սակայն Լէզկիները որ զէնք չեն թողեր իրենց զօրանշանութիւնը , սասաստանել յարձակեցան Ռուսաց վրայ , և հազարի չափ Ռուսաց զօրքերէն սպանելէն ետքը , իրենք ալ ամենքնին մէջ տեղ կորան :

Այս միջոցիս , Փարիզէն Շարլ մենգանին բնծայ կը գրէք Ռուսաց կայսեր , որոնք դատապարտեալ գնդակի (շալ) և հազարաւոր ժողովրդեան համբերանք էին . ընծայատար մը պաշտօնեաներով ինչ ատեն Կովկասու կողմերէն կանցնէր , Լէզկիներուն ձեռքը գերի բռնուեցաւ ամէն ընկերներով և բնծաներով :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Մեծ գոհունակութեամբ կը ծանուցանէ Գերմանիոյ մեր յարգելի թղթակիցը , նոյն կողմերը փետրուար Բռուքսելի Ալբրեխտ Արքդուքսին աւստրիացւոց Իշխ Նովեմբերին աղջկան բաշխանքը , որ պէտք Հռոմէական Նոյն իրեն յատկացուցած բայց փեսացու հայրենի գաւառին մէջ կը կառավարէ :

Արքայական Արարատեան բնկ Գաւառինքր զրպան Յուրնակ Հայոց ազգը Փոխելի փոխեըն մէջն է . ուր հետեւնաց ոսկեմինարան մը հաստատելով գանազան կերպով հնարք գործածուներ կարդալ է այսինքն Հայերէն Գաղղիերէն և Գերմաներէն բերկանց . և որեւէ որ կարգադրութեամբ ասոր բնծայելու վրայ է . ասոր հազարագիտ ասեան մի ալ հաստատեր է ամասնորդ անդամներով՝ որ յատկացեալ ուսկոր . ետլտատ կրթութիւն և կը խօսնին այդ ամէն օգտակար գործերուն փույթը . նշանակէ որ անոր ժողովուրդը , ինչ ատեն այսպէս ընդունելով հոգւոյ հոգեւորութեամբ կը կառավարի և կը կրթուի :

ՓԵՐՍԻԱ

փարիզ 27 մարտ . Եռօրը 22 ին Օսմանեան Ս. Զէվէ . գեսպանը Թեհերանի պալատ Մեհմետեան Լոր Գիմալ որդոյին ներկայացաւ և երկու ժամի չափ առանձին խօսակցութիւն ըրաւ անոր հետ :

Շատ գովաբանեն կրնան Պերսիոյ նաւարանին մէջ շինուելու վրայ եղած շոգենաւերն վրայ որ այս ամսու սրբազան բնծաներ Ընդդէմ ասանկուէ և Այս շոգենաւը բոլորովին ոսկեզօծ և նկարեալ բնուած է . անիւներուն նիւթերը քանդակեալ , ճակատներուն պատուհանները մեծնեն և նաւապետին բնակներ ատենէն , որ մանուշակագոյն փայտէն է խաղատեղեակ :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կալիֆորնիա երկրէն Ընդգլիերէն օրագրներ մէջ այս հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք :

Կոստանդնուպոլսի պարոն Պետրոս Մ բինեանը հայկական Ենթարկին գեղեցկագրութեան որժանք մը հրատարակել կը պատրաստէ բեղնաւորութեամբ հրատարակութեան մէջ , և մանաւանդ այս քարտէլ և բոլոր Ընդգլիացւոց հայոցուն բանակներուն մէջ :

Այս գործին մէջ եօթանասուննուէ կամ ութսուն տեսակ գիր յատուկ պիտի ըլլայ իրեն նոր կատարելագործութեամբ հայկական գրոց . Երկուսնութ կամ քառասուն տեսակ այսպիսին բանի մը գիրերը որոնք , պարտանալէն օրինակին համար խոր Ռուսաց տեղերնին Լոնտոն միջնե Պէյ , այսինքն և բարձունք Լոնդոնին :

Գեղեցկագրութիւնը կը դնուի ու գիրերը օրինակին համար երրորդ պիտի լինելոյ 25 կամ 30 թերթ ամեն թուղթի վրայ , քառածալ գիրքով :

Պարոն Մ բինեանը հիմնավորեն ամեն հետ հասարակութեան մէջ մասին մորդասէր ձեռնտուութիւնը վայելէ , ու կը խնդրէ որ ուրիշներն ալ ասոնց գրականութեան ու գիտութեան զարգանալուն և յառաջադիմութեանը նախանձաւոր են՝ ձեռնտու ըլլան իրեն այս գործին առաջադրութեանը , մէկ որ կը հանձնի ասոր գործոյն Մ րինոս և բնկերութիւնը , ուր ասպարագրութեան աստիճանը բոլ կրկինոյ , և գեղեցկագրութեան օրինաց օրինակը պատրաստ գրուած է սկսեալ :

Պարոն Պետրոս Մ բինեանը փառահեղութեամբ կը ծանուցանէ թէ Հայերը Թեզեկա և գեղեցկագրութեան օրինակներ ունին Վ ենետիկ պարոն Արմենիան մխիթարեանն , բայց իր հրատարակելու գեղեցկագրութեան նմանը տեսած չէն : Մ ենետիկի տպագրութիւնը որ շատ բարձր գնով կը ծախուի , ասոր հետ բաղդատելով պիտի զգացուի որ ամենը փոր է՝ թէ գիրերու թիւով և թէ անոնց տեսակներուն , և պարոն Մ բինեանին գեղեցկագրութեան գինը միայն հինգ ոսկի է :

Մ եղնայեկը կը խնդրէ ծանուցանել և այս որ շատ գողոզանութիւն և ձեռագրութիւն ըրած է գիրերը իրենց ձեւը և ոճիհական ձեւերով յօրինելու . անանկ որ ոչ երկէ մարդ ասաջին անուններուն շփոթի չփաւի . Համեմատութեան քանոնը Ընդդէմ պետք պիտի քրէոր բնդմանութիւնը իրենց մէջ ունին . և կը յուսայ թէ հասարակաց հանութեանը պիտի արժանանայ :

Ընդգլիացւոց օրագիր մը կը ծանուցանէ՝ թէ այն հրեաները որ 1840 առաջ Մոնտէֆիորի Զմիւռնիա քաղաքին հասնին , Զայն Խորդենը մակիոյլով ամերիկան օրագիր մը հրատարակելու են սկսեր ամսոյ 19 էն :

— Բոգեմիա կոչուող օրագրոյն մէջ թեմական ներսի (ձեռնաց) գրաւած նմանի մը օրինակ այսպէս կը կարդացուի :

Կը յուսացուի թէ Ընդգլիոյ մէջ պատրաստ

ժամանակը եղաւ ստորագրեալն էր ծնունդին ատենն . Այս դեռ ծագեցութեան տեսակ ունէր , և ընդհանուր էր . ամէն որ բոլորովին ժամ պատ չուրերու մէջ կը մնար . ծովը մանաւանդ այերուն հոլովանքն սը էր՝ որ զուրս եղած մէկուն մէջ անդամ կը մըտնէր . բազմաթիւ ազգերուներ չկան ստուած էր իր ընկերներուն բազմութիւնը , և իրեն հանելի խորհրդածութիւնը , միշտ ասսասութեան ձգի հասար իր գերի բնակիչներուն , և կընէր թէ ամենէն բանի համար դիւրին է : Իր սերմին վրայ ամէնէն գինի , հեղինակէ ձեւ կամ սուրբ հոգի . ասար երկինքէն եկած ասուպներէն չէր ասեր . փառք մի իր գիտասութեան նայելով , Ընդգլիոյ երկիրը կը մար ամէն բնակչաց սկսայը . հոգւոյ : Շաքարի ասոր մէջ կը գործածէր . կրակի կասէր . գինեմերուն ասսակ յարմարութեան անգամ պաշտօնէութիւններ քաղ կը փակար . ամէնքն կար չէր հեծնար , բայց միայն երկար ձանձրացուցութիւն բրած ասանկը . ամէն պուրակի մէջ տեղափոխել կը ցուցանէր մէկերնեուն . և անանցն մէկին անգամ իր փոխ փոխ արքեռսան էր : Ընդգլիոյ խորհրդարանին անպատ բռնով : Ամերիկացւոց հետ պատերազմին համար ամենայն զօրութեան բնդդիմանալը որ ցէ , 1811 էն ետքը Գաղղիացւոց դէմ կռուեցին ալ այն ատենն դէմ կեցաւ . մինչև իր հնագանդեալներն առ

գիծ որ մարդ չտեսնուեր , չալոյ թէ գործերուն բլալու եկամուտ աւելի , իրեն ալ ձեռնաւոր երեւցած պատերազմին զիրաւորութիւնը ըրաւ . 88 տարեկան մեռաւ այս մարդս 1840 ին :

Ընդգլիոյ մէջ կը պատահի նաև մեծեր ազատութեան գործարանին օրինակներ , որոնք հարստութեան մէջ բնդդիմանելէն ամէն բանէն զրկեալ կը գտնուին : Ասանկ ալ մեղուներ որդենելուն մէջ , միայն 20 Էրսկէր բոլորակ կը համարէր միջնորդել : Այս մարդը երկու հարուստ ժառանգութեան վայելելով , հարստութեանը եօ ասանկ չասցուց . և մեռնելու ատենը 800,000 լիրա ոսկի ճերմակ : Մահուանէ մէջ ամրող թղթերուն մէջ էր , և չնաշխարհեան էր . և մեկրորդները ժողովրդեան առանցն , կը բաղդատելու մէջ ասնաւորուեցաւ . ժէքը . այս խոսքս մէջ յօդուածը շատ կօշիկ ասոր , բայց ասոր բոլոր կարաւոր երկու կօշիկով ամեններն և մէկ անգամ մէդանէ կը բաղդատէր , որ սեփ որ փորձեալ չէր գտնար . անոր մէկ անկիւնը կը բնակէր . շատ անգամ այս Գրիստոսէ անուանեալ բնտանիքն մեռնելու կեանքին հասաւ . ցորենը հովանուոր բնակութեան , չէր ունեւոր ցօգենէն ինթամի նորը՝ ցորեն որ շուտ մէջն . ձիեր կերցաց բլանալ չունէր բոլոր կօշիկը , և այս կամար խոնարհութեան փառքի մէջ ձգել վերի . փասէ չի գործածութ

հարստութեան վրայ , մինչև կրեմլի պէտք է կրանի այն հարուստները անպատրաստ . որով անոնց զարդարանքը չէր կրնար հասնել մինչեւ : Ընտիր բաներով կամ մեր որ մինչև մասնայ չէր մտներ : Մեր կար հասած մը անուանելով անտաբ խորհրդածութեան . այսպիսինկ մասնաւորութեան բնութիւն կրկնեալ մտրա կը յար : Գանի մէջ ալ կրակ կը փակեր , և ու ալղմանի ունէր . կար հեծնալը և զարմանք գործածելու մեջ . փեշադրեպար տեսական տանիքը բանի տեղ չէր դնէր : Ինչ ատեն խորհրդարանին անդամ բնդդիմացաւ , ամէնքն իր աստուած չ փոխեց : Թեեւ անոր ընկերութեան համար անանկ աշխատութեան կրնէր , բայց իր ունեցած տասնին վրայ անհաւանելեկեանը ծակած բանի էր : Յանդգնաբար փափաքող գործածուներուն ձեռք կը զարնէր . տեսնութի համար անանկ խարդախ մարդերուն գեղեցկագրութեան կուսար , որ մերոք անգամ ինքն կը պերեր : Կրնին համբաւ մարդերու բարձր շուտով տեսակ կուսար , որ մեկէն ալ չէին հասուցաներ . անհեղով շատ միջոցներ կընենար : Մեծ մեծ գումար նայու կը խաղար և սնոտիկ էր , և անգամ մը թուղթի խաղի մէջ 7,000 լիրա ոսկեղէն կորսնցուց : Այս տեսակ պղծագործութիւնները սակայն դէպ չեն , ինչպէս Պալ դիչի հարստանով ասանկ պատմութիւնները վերջինը , իր անձնաւորութ

Թեսակ տեղւոյս պէկին և Այարաւէնտայի մէջ խաղաղութիւնը հաստատուած ըլլալ. այս սաստաձայնութիւնը հասարակութեան կարծիքն է, որովհետև կառավարութեան կողմանէ ձայն մը չէ լսուիր. Այս յայտ Բոլիֆեմիս շոգենաւին մեկնելէն կը հետևի, կրնայ թէ վերջին խաղաղական կարգադրութիւններուն թուղթը տանելու է այն տեղի կառավարութեան՝ որ ստորագրէ :

Երէկ առած Պաղդադէն օրագիրը Մետաղեայ օդաչուին վրայ փարիզու գիտնականաց ժողովքին մէջ եղած խօսակցութեան այսպէս վերլուծութիւն մը կընէ :

Մետաղեայ օդաչուներն ամենէն մեծ դժուարութիւններուն մէկը զոր կոզմէն ձգտածներն զարս երկրով ցուցին է : Կրկթոն որ Անզիլինի այս նորը շոգին մետաղեայ կառքի մը մէջ պաշելու արգելման ուժոն զրուածով մը յայտնեց : Հոլանտացի Անժին տղան Գ. Մարէյ Մոնտը Գ. Տիրբոն Տէյլորի հետ համագործութեամբ այս առարկային նորէն ձեռք զարկին. ուսումնէն գործնականի անցնելով՝ Մետաղեայ օդաչուն մը շինեցին : Գլխաւոր երկրաչափական փայտէ մարմինի մը վրայ, որ զօրաւոր ըրած էին, վերջինէնս Մասային թիթեղները երարու պատելով ծածկեցին : Այս օդաչուին տալը ծայր տրամագիծ ունի, որ իր կարճուածքէն և բոլոր 'ի զատ տակաւին 98 քիլոկրամ վերամբարձական ոյժ ունենալու է : Մանաւ սաով օդային ճանապարհորդութիւն մը փորձելու են :

Մետաղեայ օդաչուն փոխադրութեան միջոց պէս գործածուելէն 'ի զատ, ուրիշ տեսակ և բարձր կարգի ծառայութիւններ ալ կրնալու է ընել : Օդային է թէ փոթորիկի առեն դէպ 'ի երկինք երկաթի թելով մը պատրաստուած թուղթ թռուցք մը արձակուի՛ մեծ կայծեր կը ցաթկէ. այս գործիքին տեղ Մետաղեայ օդաչուն գործածելով որ հովի ալ դէմ կրնայ դնել, և հովի պէտք չունի վերանալու. յուսալի է թէ ամպերը բնութեան ընելու, կայծակին և փոթորիկի կազմութիւնը արգիլելու և երկինքին ջրերը վար ածելու կարող ըլլայ. ենք : Գ. Բրակո հռչակաւոր աստեղագէտին նայելով, ամեն մէկ երկիր մէկ մէկ տեղ ունի որ սովորաբար փոթորիկները կը ծնանին և կը տարածուին : Այս ծանուցուած փոթորիկի վտարանին դէմ երկաթէ շղթայով Մետաղեայ օդաչուն մը արձակմամբ ամպերը իրենց կանոնաւոր վիճակին մէջ դարձնել տալով՝ որոնց և երկրի հետ ունեցած ելեկտրականութիւնը արգելելու է՝ անոնց ճայթումը ոչնչացնելով : Բայց կէսէ նոյն մտնելնուեր քարտուղարը. Մետաղեայ օդաչուներով այս փորձը մինչև հիմայ չընելնուն պատճառը, անոնց հովի դէմ փորձ ընելու անկարող ըլլալնուն համար է :

Այս նորաշինար օդաչուին երկնալը շոգիով շարժելու վրայ խօսելով՝ գանագները իրենց աշխատութիւնը մէջ կը հաստատեն, թէ օդային մեքենաները ուրիշ ամեն տեսակ փոխադրութեան միջոցներէն գերազանց ըլլալուն : Բայց ամենէն աւելի պատերազմի գործածելով աշխարհիս երեսը փոխելու գործիք մը կըլլան այս օդային մեքենաները : Օդաչուներու տարմը մը ամեն մէկը 450 ձիու ուժով Լոնտոնէն մեկնելով և բոլոր ծովերուն թշնամիներուն քաղաքները և պատերազմի նաւերը հրավառ ռումբեր նետելով այրելու, քանի մը աւուր մէջ փերին քաղաքին վրայ երկաթ կը նետէ. և անոր լուցկիք վառելով պատգամաբեր օդա-

հան մը կը զրկուի կայսեր որ տուած պայմանները առնե. կամ իրեն վերջին յանդը օդածիր փամփուշտով մը վերէն վար ձգելով ծանուցանէ, այս վերջին յանով կը ծանուցուի երկնային կայսեր՝ որ գլխուն վրայ հրաշէկ ռումբեր անձրև մը պատրաստ է, մէկ բալէի մէջ կարող է իր երկնային քաղաքով մէր Թագնելու :

Մերջապէս աւելորդապատութիւն չըններ. բայց այս տեղ ըսածնիս. հնարողներուն խորհուրդներն է յայտնեն, մենք միայն զրութեան ձեւին երաշխաւոր ենք. կը Թողլ ընթերցողին և յաւէտ ժամանակին, որ բացծնուի հրմարտութիւնը և բանաստեղծութիւնը վճռէն : Թէ որ զոր մը յառաջ բերէին թէ մարդուժող շատ հարկաւոր անձեր երեսուն փարաւխ հեռաւորութեամբ ճանապարհորդութիւնը մէկ ժամու մէջ կրնան կատարել, և այն ալ քիչ մը երկաթով, քիչ մը ածխով և քիչ մը ջրով, կը հաւատայի՞ք արդեօք. պարզ ամեն մէկին երկաթի ճամբան այս երեք բանով կատարել իրագործեցան :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիր 15 Ապրիլ :

Վաճառքիս աւելսուցը բաւական ժամանակէ 'ի վեր թուլութեան մէջ է և եղած գործառնութիւններն ալ վար զինելով են Եւրոպային և կամ շարունակ անդրկոյ լուրերուն պատճառաւ.

Բամպակ, շուտուկը. և այս շաբաթ 100 հակի չափ վաճառուեցաւ, Խառապայի տեսակէն զանթարը 212 ղրուշնոց :

Ափիոն, Այս ապրանքին գործառնութիւն չեղաւ և քաղաքիս մէջ ալ շատ ապրանք չկայ :

Տորոն, Շարուստական կուզան և Գրարաքանեայի տեսակէն քիչ բան վաճառուեցաւ զանթարը 325 ղրուշնոց :

Կարմրաներկի մոր, 20,000 հոգի չափ վաճառուեցաւ 180 էն 200 ղրուշնոց 100 հոգը :

Ալարի կազէն, Այս տարի այս ապրանքը յաժողմանց շատ է, գինը առնող չկայ. այս շաբաթ միայն 4000 զանթար վաճառուեցաւ 81 ղրուշնոց զանթարը :

Ալոուելու ձէթ, 300 զանթար վաճառուեցաւ զանթարը 105 ղրուշնոց :

Շուշմայ, Կուզան բայց շատ քիչ ապրանք հասած քաղաքիս մէջ 3,000 քիլէ վաճառուեցաւ 33 ½ ղրուշնոց քիլէն :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Անձնական Համեր Պէյին համար այսօր զօխս երթալու է բանիք. բայց հարկաւոր գործերուն համար մնաց :

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Օժմանիա 15 Ապրիլ :

Լոնտրա	108	108 ½
Մարսիլիա	168	168 ½
Թրիէստ	490	446
Փարիզ		
Վիէննա		
Օտէսա		
Լիվորնօ		

վրայ 30,000 ֆրանքի հրամանագրին ստորագրեց. տեսնել մարդիկն էր՝ որ 100 տարիէն աւելի պահանջելու ըլլային, սանց մեծ թախանձանաց չէր խօսեր :

Խղճմտօ տեսակ հաստատութիւն համար տմուրեկ ձգտութիւնմը կը գործածեր. խոհական և պատուաւոր մարդ էր և բաւ ամենայնի հանճարեղ, թէպէտ և քանիցս ատեն պաշտելու համար՝ զինքը զինուորութեան կը դատապարտեր : Լոռագութեան կողմանէ երկաթի կը նմանէր. 77 տարի ապրեցաւ. և մեռնելէն երեք օր առաջ՝ տարով 12 մղոն տեղ քալեց : Անոր զաւակներուն՝ երկու որդիքը եղած ժառանգ. կարծեր ամենէին դատախազակել չուզեց. և առանձին ունէր, թէ ամեն մէկ բան զլխու մէջ հաստատելու համար, բաւական այնքան սատ հանել պէտք է. այս իր՝ միրելի առաջնէ բէն մէկն էր : Հրէն մէկը հորը մահուանէն քանիցս տարի առաջ անմահացաւ. և հայրը իր հաճութիւնէն աւրիշ ամենեւին բանմը չուզեց տալու . . . :

Գ. Վէսրդի Թագաւորութեան սկզբան ժամանակի եղած մարդերուն ամենէն հանճարեղ ամենէն նշանաւոր Շօրձ Մբօյնը՝ որուն վայելուչ խօսքերը զօրութիւն՝ էին, Պիթը և Ֆօքս պաշտօնատարներուն ալ բարեկամ էր, մարդկանց գլխաւորն 'ներկայ ըլլալէն աւելի ուրիշ բանով չէր զուարճանար : Նոյն ատենները Անգղիոյ մէջ շատ մարդիկ կը կախէին. Մբօյն՝ շատ Թղթակիցներ ունէր՝ որոնք դատապարտեալները կը ծանուցանէին անոր. և ինչ առեն տեսնը կախաղան կը կանգնուէր, կախված չխար անոր աչքառով այն տեղ գտնուելուն : Այս էր որ փարիզ գնաց Տամիէնի ապաշխարութեան ականատես ըլլալու. և նոյն ժամուն ալ չէր դարձաւ :

Հարուստ Ճօմ Ռօճէրսը, վեց տարուան մէջ 150,000 լիրա սթերլին վաստկեց Եւրոպա ժուռ եկաւ, երկրաչափութեանը վրայ տեղեկութիններ առնելու համար. Անուամբ Կայսերութեան խորհա-

րորը իրեն ծառայելու տաւ ուզած ունէր տալով : Զինուորան Մեքսիքա և Թեստաու մարդեր զրկած էր՝ որ 'իրեն նոր նոր ատեկրներ զրկեն : Թանի քանի անգամ մէկ աման կերակուրը 40 լիրա սթերլինի նստաւ : Լէտիլիաս Ափփոնա հակմիդեջեէն աւելի վճառու գնուեցաւ այս. վասն զի իր բոլոր բնացուածքը կարտելէն եղբը, ինչ առեն միայն մէկ կինէն մնաց, Օրթանճ Թաղունմը գնոյ առաւ. և որկրամոլութեան պահանջած արհեստին կանոնացը համեմատ եփեց կերաւ. և մարսողութեան վրայ հինանկներէն առած պատուէրները պահելով՝ երկու ժամ այս հանգիստ վիճակին մէջ մնաց, և ապա կախեց ինքզինքը :

Խօսինք նաև այն անխոնջ քալողներուն վրայ. որոնց խելագարութիւնը միայն հեռաւոր ճանապարհորդել է : Անտիպե մէկը զբոսցելու Գոնկոնկը մինչև Պանդաքթօ գնաց առանց կառք կամ ձի հեծնելու. և վերին Եգիպտոսէն անցնելով գարձաւ Աղանիայէն :

Առաջին Հանրապետութեան առեն՝ որ հեռաւոր ճանապարհորդութիւնները վտանգով և դժուարութեամբ էր, Ժոզեֆա Պէրմանն ալ նոյնպէս հետի ժուռ եկաւ Եւրոպայն Ասիայն և Ափրիկա. և յանդգնաբար մինչև Պեղմէս անցաւ. սար ճանապարհորդութեան տեւողութիւնը 3 հազար է. և շատ հետաքրքրական : Գրքիած իր հայրենիքը դարձաւ. և որովհետև հանգստութիւնը տանելու էր իրեն, շուտով մեկնեցաւ Ամերիկայ ալ ժուռ գալու մտքով. Հիւսիսէն անդին կուզէր հետի երթալ՝ բաւթակնայններուն պզնելութիւն ընելու համար. ճանապարհ ելաւ՝ բայց մէկմն ալ լուր չառին անոր : Մանւոր կայսրին ճանապարհորդութիւն հրատարակեցին. որուն կարևութիւնը ամենևին արգելք չեղաւ Մ Պենարդուրդ և Հարալի ժուռ գալուն :

Թարգմանեալ 'ի Գաղղիականէ :

* * *

Փ ՅԱՐԹԻՒՆԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ